

Λουίζα Αρκουμανέα

17/02/2013

Ξημέρωσε. Γιατί το σώμα σου μοιάζει τόσο βαρύ και γιατί σου είναι αδύνατο να εκτελέσεις με επιτυχία ακόμη και την πιο απλή κίνηση, να σηκώσεις το σεντόνι ή να κατέβεις από το κρεβάτι; Οι φωνές της οικογένειάς σου ακούγονται ελαφρά ανήσυχες. Χτυπάνε την πόρτα σου και ρωτάνε τι σου συμβαίνει. Πώς να τους εξηγήσεις; Πώς να τους πεις ότι ξαφνικά τίποτε δεν είναι όπως χθες, ότι το σώμα σου έχει αλλάξει, ότι έχεις πολλά μικρά ποδαράκια που δεν μπορείς να τα κάνεις να σε υπακούσουν;

Η φωνή σου ακούγεται διαφορετική, δεν την αναγνωρίζεις. Καταλαβαίνουν άραγε τι τους λες; Αρχίζεις να συνειδητοποιείς ότι αυτό που σου συμβαίνει είναι πολύ σοβαρό, είναι ραγδαίο. Κανένας, ούτε καν η μητέρα και ο πατέρας σου, δεν είναι διατεθειμένοι να δείξουν κατανόηση απέναντι στο γεγονός ότι αδυνατείς να πας στη δουλειά σου. Δεν το κάνεις επίτηδες, δεν θέλεις να τους στερήσεις το εισόδημα που εδώ και χρόνια εναποθέτεις κάθε μήνα στο τραπέζι, σου είναι απλώς αδύνατο να συνεχίσεις, εφόσον δεν είσαι πια αυτός που ήσουν.

Μισείς τη δουλειά σου, το αφεντικό σου, το χρέος της οικογένειας που ανέλαβες να αποπληρώσεις με αυταπάρηση, προσφέροντας τον εαυτό σου θυσία στην ευημερία της οικογένειας. Τα μισείς αλλά ήσουν, ως σήμερα τουλάχιστον, διατεθειμένος να συνεχίσεις την απεχθή απασχόλησή σου προκειμένου να παραμένουν εκείνοι ικανοποιημένοι. Να όμως που τα γεγονότα σε πρόλαβαν. Κατά τη διάρκεια του ύπνου, σου συνέβη το αναπότρεπτο. Και τώρα όχι απλά δεν σε εκτιμούν, όχι απλά δεν δείχνουν καμία κατανόηση ή συμπόνια, αλλά σε αντιμετωπίζουν ξαφνικά σαν τέρας.

Δεν τους ενδιαφέρει το γιατί και το πώς – μόνο το αποτέλεσμα μετράει: εσύ, ο καλός και υπάκουος γιος, εσύ, ο Γκρέγκορ Σάμσα, δεν μπορείς πλέον να εκτελέσεις τα καθήκοντά σου. Λοιπόν, από εδώ και πέρα θα

τρως σκουπίδια – τι άλλο να φας, άλλωστε; Θα μένεις κλειδωμένος στο δωμάτιό σου, φυλακισμένος στο ίδιο σου το σπίτι, εξόριστος μέσα στην ίδια την οικογένειά σου. Ένα άχρηστο, μη παραγωγικό πλάσμα, που όχι μόνο δεν μπορεί να συνεισφέρει οικονομικά αλλά αναγκάζει τους υπόλοιπους να αρχίσουν να εργάζονται για να επιβιώσουν. Από εδώ και πέρα θα ζεις στο σκοτάδι, θα κρύβεσαι για να μη σε δουν και αηδιάσουν, θα ακούς τις συνομιλίες τους χωμένος στις γωνίες, θα νοσταλγείς ένα χάδι, μια καλή κουβέντα, αλλά θα εισπράττεις μονάχα αδιαφορία και απόρριψη. Σταματάς να τρως, έχεις μείνει μισός, η όρασή σου μειώνεται, οι προοπτικές και οι ελπίδες σου το ίδιο. Δεν πρόκειται τίποτε να αλλάξει, θα παραμείνεις ένα παράσιτο που ζει εις βάρος τους, οπότε προτιμότερος είναι ο θάνατος. Τελικά είναι η μόνη λογική λύση, η μόνη περίπτωση να σε συγχωρέσουν για το έγκλημά σου, τη μεταμόρφωσή σου, να σε αποδεχθούν ξανά και έτσι να βρεις τη γαλήνη.

Την αίσθηση ενός οικιακού εφιάλτη, όπου οι χρόνοι είναι πειραγμένοι και οι κινήσεις παραμορφωμένες, μεγεθυμένες και γκροτέσκες, επιχείρησε να οικοδομήσει ο **Σάββας Στρούμπος** στην παράσταση της ομάδας «Σημείο Μηδέν». Αντί για το αναμενόμενο «μαύρο» προτίμησε έναν ολόλευκο χώρο τονίζοντας έτσι την εντύπωση του αποστειρωμένου και του νοσοκομειακού (σκηνικά **Γιώργος Κολιός**). Μοναδικοί φορείς χρώματος οι δύο γυναίκες, η μάνα με φιστικό φόρεμα και η κόρη με βερικοκί, παστέλ τόνοι που σχολιάζουν ειρωνικά την κάθε άλλο παρά ρόδινη συνύπαρξη της οικογένειας (κοστούμια Γιώργος Κολιός, Rebekka Gutsfeld).

Οι ταυτότητες των ηρώων χτίζονται πάνω σε μια σύνθεση επαναλαμβανόμενων κινησιολογικών μοτίβων: ο πατέρας πετρωμένος και απόμακρος, κολλημένος στην κουνιστή καρτέκλα του, η μητέρα σε υστερία με μεγάλα ανοίγματα των χεριών, στροβιλισμούς και βουτιές στη φιστική πολυθρόνα της και η κόρη, μια κουρδιστή κούκλα που τρέχει πέρα-δώθε προσπαθώντας να ικανοποιήσει και τα δύο στρατόπεδα, ακόμη και αν αυτό τη φέρνει στα όρια της σωματικής διάλυσης (ή καλύτερα ξεκουρδίσματος). Όσο για τον γιο, αυτός θυμίζει το δέσιμο ενός κόμπου, με τα δάχτυλα των χεριών να παραπέμπουν στα ποδαράκια εντόμου που πότε αγκαλιάζει ένα σκαμπό, πότε μένει ακίνητος και πότε σέρνεται αργά στο πάτωμα.

Αυτή η μεγάλη έμφαση στη σωματοποίηση των δράσεων συνιστά προφανώς ταιριαστή επιλογή για ένα έργο που το βασικό του θέμα είναι η

μεταμόρφωση. Οι προθέσεις σωστές, η δουλειά πολλή και ο λόγος σε καλή αναλογία με την κίνηση, το αποτέλεσμα ωστόσο δεν καταφέρει να μεταδώσει τη συγκλονιστική δύναμη του κειμένου. Όσο κι αν ο ασφυκτικός κλοιός της οικογένειας είναι σημαντικός – εφόσον αυτός γεννάει τη μεταμόρφωση του γιου – ακόμη πιο σημαντική διαγράφεται στον Κάφκα η αγωνία του μεταμορφωμένου, του ανθρώπου που μέσα από μια υποσυνείδητη επανάσταση απέναντι στο σύστημα που τον πνίγει γίνεται έντομο, γίνεται ζώο, θέλει απεγνωσμένα να ανήκει κάπου, ενώ ξέρει πως δεν μπορεί. Στην παράσταση δίνεται τόσο μεγάλη βαρύτητα στην υστερία των γυναικών (εξαιρετική η **Ελεάνα Γεωργούλη**) και στην αποξένωση των μελών της οικογένειας μεταξύ τους ώστε η απομόνωση και η απελπισία του γιου περνούν σε δεύτερη, παραγκωνισμένη μοίρα.

Όσον αφορά αυτά τα τεράστια λογοτεχνικά κείμενα, πρωταρχικό μέλημα του σκηνοθέτη οφείλει να είναι να διατηρήσει ζωντανή τη φλόγα που αισθάνθηκε ο αναγνώστης διαβάζοντας το κείμενο. Οδηγός του πρέπει να είναι το συναίσθημα του συγγραφέα. Αν δεν αφήσει αυτό να τον οδηγήσει και να τον διαποτίζει, αν αναλωθεί στη δημιουργία επαναλαμβανόμενων – και τελικά κουραστικών – μοτίβων, όσο σωστά και αν τα συνταιριάξει, το αποτέλεσμα θα είναι ένα παζλ με αισθητική αλλά χωρίς ψυχή.